

40 שנה למבצע שלום הגליל

מבצע שלום הגליל- הגנה על יישובי הצפון

כללי: לרגל ארבעים שנה למבצע שלום הגליל נעסוק במורשת הקרב של המבצע ובדגשי ההסברה המרכזיים העולים ממנו, לאור הידיעה כי סיפורי מורשת הקרב של צה"ל מעמיקים את תחושת היותנו חוליה בשרשרת, את ההשתייכות ליחידה, לצבא, לעם ולמדינה שאלו הם גיבוריו וזוהי מסורתו ומורשתו. שיעור זה יסקור את מבצע שלום הגליל- הגורמים למבצע, מהלכו וסיומו.

מטרת השיעור: חיזוק תובנת המשימה וחשיבות ההגנה על מדינת ישראל אזרחיה ותושביה דרך סקירת מבצע שלום הגליל.

הקדמה: הרקע למבצע שלום הגליל ופיגועי המחבלים

גבול לבנון היה הגבול השקט בגבולות ישראל עד לאמצע שנות ה-60. לבנון, מדינה עם אוריינטציה מערבית בה חיו קהילות נוצריות ודרוזיות לצד קהילות מוסלמיות ניסתה להימנע מלחימה בישראל למרות הימצאותם של כ-200 אלף פליטים פלסטינים במחנות פליטים ברחבי המדינה. בעקבות מלחמת ששת הימים השתלטו מחבלי אש"ף על שטח בדרום מזרח המדינה במורדות רכס החרמון, בסמוך למשולש הגבולות ישראל-לבנון-סוריה שכונה ה-'פתחלנד'. המחבלים ירו מידי פעם ירי תלול מסלול לשטח ישראל. בקיץ 1970 גורשו מחבלי אש"ף מירדן ב'ספטמבר השחור' והם עברו ללבנון והעצימו את אחיזתם במדינה. לבד מהירי חדרו מחבלים מארגון אש"ף וארגוני טרור נוספים לתוך ערי ישראל וביצעו פיגועי טרור קשים. נביא כאן דוגמה למספר פיגועים: בשנת 1974 חדרו מחבלים מהחזית העממית למעלות, השתלטו על בניין בית ספר ורצחו 27 ישראלים, רובם תלמידים.

במרץ 1978 התרחש הפיגוע בכביש החוף, חוליית מחבלים מהפת"ח נחתה בחוף מעגן מיכאל. המחבלים השתלטו על שני אוטובוסים ולבסוף התבצרו באחד, בכניסה הצפונית לתל אביב. בחילופי אש עם כוחות הביטחון ירו המחבלים על החטופים ופוצצו מטעני. בפיגוע נהרגו 35 ישראלים ונפצעו 71. באפריל 1979 הגיעה חולייה של ארבעה מחבלים מהחזית לשחרור פלסטין לחופי נהריה. המחבלים ניסו לתקוף בית פרטי, הונסו ממנו בירות אולם הצליחו לפגוע בשוטר אליהו שחר שנפטר מפצעיו. המחבלים המשיכו לבניין דירות, פרצו לדירת משפחת הרן ורצחו שלושה שמבני המשפחה.

שנה לאחר מכן, באפריל 1980, חצו שלושה מחבלים מארגון 'חזית השחרור הערבית' את גבול לבנון, נכנסו לקיבוץ משגב עם והשתלטו על בית הילדים שבקיבוץ. בשעות הבוקר חולצו בני הערובה על ידי לוחמי סיירת מטכ"ל וסיירת גולני.

40 שנה למבצע שלום הגליל

בתגובה לפיגוע בכביש החוף יצאה ישראל למבצע בדרום לבנון שנקרא- מבצע ליטני, בו התקדמו כוחות צה"ל עד לנהר הליטני. בסופו של המבצע נסוגו כוחות צה"ל עד לגבול הבין לאומי, אולם בדרום לבנון נותרו כוחות מטעם האו"ם שנועדו לשמור על כך שהמחבלים לא יפגעו בשטח ישראל. בנוסף, כרתה ישראל ברית עם כוחות נוצריים והקימה בדרום לבנון מיליציה בראשות המייג'ור סעד חדאד (בעתיד תהפוך מיליציה זו לצד"ל- צבא דרום לבנון).

בשנים 1981-1982 התמוססו הישגי מבצע ליטני. למרות הפסקת האש שנחתמה במאי 1981 בין ישראל לארגוני המחבלים, ביצעו הארגונים מעל ל-200 פיגועים כנגד יעדים ישראלים בארץ ובחו"ל ובהם נהרגו 16 ישראלים. יישובי הצפון חטפו מפעם לפעם מטחים של פצצות מרגמה וקטיושות. ישראל החלה להיערך למבצע נרחב שיעקור את הבעיה מהשורש ויגרום למחבלים לעזוב לצמיתות את לבנון.

ב-3 ביוני 1982 התנקשו מחבלים פלסטינים בשגריר ישראל בבריטניה שלמה ארגוב. ארגוב נפצע באופן אנוש מההתנקשות. לאחר ההתנקשות החליטה ישראל לצאת למבצע שנקרא 'שלום הגליל' (ובמקור 'תוכנית אורנים'). המטרה המרכזית של המבצע הייתה הסרת איום המחבלים- עד למרחק של 40 ק"מ מגבול ישראל ועצירת הירי והפיגועים לכיוון יישובי הצפון.

שאלות לדיון:

- מטרת מלחמת לבנון הייתה לשבור רצף של למעלה מעשור של פיגועי טרור שיצאו מגבול לבנון ואיימו על שלום תושבי המדינה בכלל ותושבי הצפון בפרט תוך פגיעה בריבונות הישראלית. מה לדעתכם הייתה האווירה בארץ באותה התקופה?
- ביחס לאירועים בגבול הצפון, מה אתם חושבים שהוביל את חיילי צה"ל בלחימתם במערכה?

דגשי מפקד:

- חיילי צה"ל לחמו במבצע שלום הגליל למען הגנת מדינת ישראל, אזרחיה ותושביה, ויצאו למבצע על מנת להביא שקט ליישובי הצפון. חיילי צה"ל לוחמים ופועלים מתוך תחושת אחריות ושליחות, על מנת להגן על מדינת ישראל. לשם כך נדרש כל חייל לפעול מתוך תודעה כי גורל המשימה תלוי בו, לצד תחושת השותפות והפעולה המשותפת, לשם ביצוע ועמידה במשימה. גם כיום, בכל משימה, אנחנו צריכים לזכור את האחריות שלנו כלפי בטחון ישראל, את חשיבות ההגנה על המדינה.

40 שנה למבצע שלום הגליל

מהלכי המבצע העיקריים

ניתן לחלק כרונולוגית את המלחמה לשלושה חלקים עיקריים:

6-11 ביוני 1982: התקדמות מהירה של צה"ל בדרום לבנון, עד להפסקת האש ב 11-ביוני. **בחלק זה של המבצע הושגה המטרה המיידית שלשמה יצא צה"ל למערכה: הרחקת המחבלים מהגבול ושבירת כוחם העיקרי.**

בתקופה זו פעל צה"ל במספר מאמצים מרכזיים: בגזרה המערבית של הלחימה פעלו שלוש אוגדות לאורך כביש חוף הלבנון, ולאחר איגוף דרך ההרים הצליחה חטיבת הצנחנים להגיע לבירות ולהטיל מצור על המחבלים שחנו במערב העיר. בגזרה המזרחית פעל גיס 446 (צבר של שלוש אוגדות) והצליח להסיג את המחבלים מטווח ירי רקטות ליישובי אצבע הגליל, ואף פגע במערך הסורי בבקעת הלבנון.

12 ביוני- 31 באוגוסט 1982: בשלב זה ביצע צה"ל התקדמות איטית לכיוון בירות ולכביש בירות דמשק, הגביר את הלחץ על ארגוני המחבלים והביא לפינויים מבירות. בשלב זה הושג יעד נוסף וחשוב במבצע: בסוף אוגוסט פונו מפקדות המחבלים משכונות בירות, וכך נשבר כוחם של המחבלים ויכולתם להוציא פיגועי טרור לכיוון מדינת ישראל.

1-19 בספטמבר 1982: התבססות צה"ל בבירות, טבח סברה ושתילה והנסיגה ממערב בירות.

סיכום תוצאות המערכה

המבצע השיג את מטרותיו המרכזיות והישירות: סילוק המחבלים מטווח שיגור הרקטות לישראל, וסילוק מפקדות המחבלים מבירות. במהלך המבצע, עם התבססות כוחות צה"ל בלבנו ולאחר פינוי מפקדות המחבלים מבירות, ירדה באופן דרמטי כמות הפיגועים שיצאו משטח לבנון ליישובי צפון הארץ.

40 שנה למבצע שלום הגליל

המשך שהיית צה"ל בלבנון

במהלך שלוש השנים שלאחר תום המלחמה פינה צה"ל את כוחותיו בהדרגה דרומה, אל 'רצועת הביטחון' שהוקמה בשנת 1985. רצועת הביטחון, שהשתרעה כ-20 ק"מ מצפון לגבול ישראל לבנון, הייתה אזור חיץ וצה"ל קיווה למנוע בעזרת השליטה בה זליגה של ירי וטרור לישראל מלבנון. בשנים 1985-2000 פעלו כוחות צה"ל ברצועה. ישראל התסייעה במיליציה חמושה שפעלה באזור הביטחון - צד"ל (צבא דרום לבנון - גלגול של צבא לבנון החופשית).

במהלך השנים יצאו מידי פעם כוחות צה"ל צפונה מרצועת הביטחון אל מעוזי החיזבאללה. במהלך הלחימה ברצועת הביטחון לא הצליח צה"ל לעצור באופן מוחלט את ההפגזות על יישובי הגליל אולם גבה מחיר כבד מארגוני המחבלים. בשנת 2000 החליט ראש הממשלה אהוד ברק על נסיגה ישראלית לגבול הבין לאומי. ב-24 במאי 2000 הושלמה הנסיגה. בקיץ 2006 שב צה"ל ללבנון במלחמת לבנון השנייה.

שאלה לדיון:

- מדוע לדעתכם נקרא המבצע "שלום הגליל"? איזה מערכי רוח צה"ל בא לידי ביטוי בשם זה?

סיכום מפקד:

- מטרת מבצע שלום הגליל, הייתה לשבור רצף שנמשך למעלה מעשור של פיגועי טרור שיצאו מגבול לבנון ואיימו על שלום תושבי המדינה בכלל ותושבי הגליל והצפון בפרט. ארגוני הטרור הפלסטיניים לא שבו עוד לפגוע במדינת ישראל במשך מספר שנים אחרי המלחמה, ובכך המבצע השיג את מטרתו להרחיק את הטרור מיישובי הצפון ולהחזיר אליהם את השקט לפרק זמן לא מבוטל.
- במבצע שלום הגליל הוטלה על צה"ל משימה כבדת משקל במשמעותה והיקפה. לפגוע בארגוני המחבלים בדרום לבנון ולהוציא את כל צפון הארץ מטווח הקטיושות, וזאת באמצעות תמרון קרקעי הגדול ביותר מאז מלחמת יום כיפור. צה"ל עמד במשימתו תוך מספר ימים בודדים, ולאחר כחודש וחצי גורשו ארגוני מחבלים משטחיהם אל מדינה אחרת. צה"ל הפגין דבקות במשימה וחתימה לניצחון למרות אתגרי הלחימה ועשה זאת גם ברצף של קרבות טקטיים קשים וגם במהלכי לחימה ברמת האוגדה ומעלה.

